

European Ihmisoikeussopimus

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

sellaisena kuin se on muutettuna 11.,
14. ja 15. pöytäkirjalla

sekä täydennettynä 1., 4., 6., 7.,
12., 13. ja 16. pöytäkirjalla

Yleissopimusteksti on muutettu 15. pöytäkirjalla (ETS nro 213), joka tuli voimaan 1. elokuuta 2021 ja 14. pöytäkirjalla (ETS nro 194), joka tuli voimaan 1. kesäkuuta 2010. Yleissopimusteksti on aikaisemmin muutettu kolmannella pöytäkirjalla, joka tuli voimaan 21. syyskuuta 1970 (European Treaties Series - "ETS" nro 45), viidennellä pöytäkirjalla, joka tuli voimaan 20. joulukuuta 1971 (ETS nro 55) ja kahdeksannella pöytäkirjalla, joka tuli voimaan 1. tammikuuta 1990 (ETS nro 118). Yleissopimusta on täydennetty 21. syyskuuta 1970 sen toisella pöytäkirjalla (ETS nro 44). Yhdestoista pöytäkirja (ETS nro 155) tuli voimaan 1. marraskuuta 1998 ja korvasi kaikki edellä mainituilla pöytäkirjoilla muutetut tai lisätyt sopimusmääräykset. Yhdeksäs pöytäkirja (ETS nro 14), joka tuli voimaan 1. lokakuuta 1994, kumoutui samana päivänä, ja kymmenes pöytäkirja (ETS nro 146) menetti merkityksensä.

Yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen kunkinhetkinen allekirjoitusten ja ratifiointien tila sekä täydellinen luettelo selityksistä ja varaumista ovat tarkistettavissa osoitteessa www.conventions.coe.int.

Ainoastaan ihmisoikeussopimuksen englannin- ja ranskankieliset versiot ovat todistusvoimaiset. Tämä käännös ei ole ihmisoikeussopimuksen virallinen versio.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int

HAKEMISTO

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi.....	5
Ensimmäinen pöytäkirja	31
Neljäs pöytäkirja.....	34
Kuudes pöytäkirja.....	38
Seitsemäs pöytäkirja	42
Kahdestoista pöytäkirja	47
Kolmastoista pöytäkirja.....	51
Kuudestoista pöytäkirja.....	55

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

Roomassa, 4.XI.1950

Tämän yleissopimuksen allekirjoittaneet hallitukset, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä, ottavat huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen 10. päivänä joulukuuta 1948 antaman Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen;

katsovat, että tällä julistuksella pyritään turvaamaan sen sisältämien oikeuksien maailmanlaajuinen ja todellinen tunnustaminen ja noudattaminen;

tunnustavat, että Euroopan neuvoston pyrkimyksenä on luoda kiinteämmät yhteydet jäsenvaltioidensa välille ja että yhtenä keinona tähän pääsemiseksi on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien ylläpitäminen ja edistäminen;

vakuuttavat vankkaa uskoaan oikeudenmukaisuuden ja maailmanrauhan perustana oleviin perusvapauksiin, joiden säilymisen paras tae on toisaalta toimiva poliittinen demokratia ja toisaalta niiden ihmisoikeuksien laaja ymmärtäminen ja kunnioittaminen, joihin ne vetoavat;

ovat samanmielisten Euroopan maiden hallituksina, joilla on yhteinen poliittisten perinteiden, ihanteiden, vapauden ja oikeusjärjestelmän perintö, päättäneet ottaa ensiaskeleet eräiden yleismaailmallisessa julistuksessa mainittujen oikeuksien yhteiseksi voimaansaattamiseksi;

vakuuttavat, toissijaisuusperiaatteen mukaisesti, että Korkeilla sopimuspuolilla on ensisijainen vastuu taata tässä yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa turvatut oikeudet ja vapaudet; ja että ne niin tehdessään käyttävät harkintavaltaa, jonka käyttää valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, joka on perustettu tämän yleissopimuksen nojalla;

ja ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia

Korkeat sopimuspuolet takaavat jokaiselle lainkäyttövaltaansa kuuluvalla tämän yleissopimuksen I osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet.

I OSA OIKEUDET JA VAPAUDET

2 ARTIKLA

Oikeus elämään

1. Jokaisen oikeus elämään on suojattava laissa. Keneltäkään ei saa riistää hänen elämänsä tahallisesti, paitsi tuomioistuimen päätöksen täytäntöön panemiseksi silloin, kun hänet on tuomittu rikoksesta, josta laissa määrätään tällainen rangaistus.
2. Elämän riistämistä ei voida katsoa tämän artiklan vastaiseksi teoksi silloin, kun se seuraa voimankäytöstä, joka on ehdottoman välttämätöntä:
 - a. kenen hyvänsä puolustamiseksi laittomalta väkivallalta;
 - b. laillisen pidätyksen suorittamiseksi tai laillisen vapaudenriiston kohteeksi joutuneen henkilön paon estämiseksi;
 - c. mellakan tai kapinan kukistamiseksi laillisin toimin.

3 ARTIKLA

Kidutuksen kielto

Ketään ei saa kiduttaa, eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

4 ARTIKLA

Orjuuden ja pakkotyön kielto

1. Ketään ei saa pitää orjuudessa tai orjuuden kaltaisessa pakkotyössä.
2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.
3. Pakkotyöllä tai muulla pakollisella työllä ei tässä artiklassa tarkoiteta:
 - a. tämän yleissopimuksen 5 artiklan määräysten mukaisesti määrätyn vapaudenriiston aikana tai ehdonalaisessa vapaudessa tavanomaisesti määrättyä työtä;
 - b. aseellisen palveluksen luonteista palvelusta tai sellaista palvelusta, joka vaaditaan sen sijasta maissa, jotka hyväksyvät aseellisesta palveluksesta kieltäytymisen omantunnonsyistä;
 - c. sellaista palvelusta, jota vaaditaan silloin, kun vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia;
 - d. sellaista työtä tai palvelusta, joka kuuluu yleisiin kansalaisvelvollisuuksiin.

5 ARTIKLA

Oikeus vapautteen ja turvallisuuteen

1. Jokaisella on oikeus vapautteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan, paitsi seuraavissa tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä:
 - a. henkilö vangitaan lain nojalla sen jälkeen, kun hänet on tuomittu toimivaltaisessa tuomioistuimessa;
 - b. henkilö pidätetään tai vangitaan lain nojalla, koska hän ei ole noudattanut tuomioistuimen laillista määräystä, tai jonkin lakimääräisen velvoitteen täyttämisen turvaamiseksi;

- c. henkilö pidätetään tai hänen vapautensa riistetään lain nojalla hänen saattamiseksi toimivaltaisen oikeusviranomaisen tutkittavaksi, milloin on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen rikokseen tai jos katsotaan välttämättömäksi estää häntä tekemästä rikosta tai pakenemasta teon jälkeen;
- d. alaikäiseltä riistetään vapaus lain nojalla hänen kasvatuksensa valvomiseksi tai hänet pidätetään lain nojalla hänen saattamiseksi toimivaltaisen oikeusviranomaisen tutkittavaksi;
- e. henkilöltä riistetään vapaus lain nojalla tartuntataudin leviämisen estämiseksi tai hänen heikon mielenterveytensä, alkoholisminsa, huumeidenkäyttönsä tai irtolaisuutensa vuoksi;
- f. henkilö pidätetään tai häneltä riistetään vapaus lain nojalla, jotta estettäisiin hänen laitton maahantulonsa, tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamiseksi tai luovuttamiseksi.

2. Vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä vapaudenriiston perusteet ja häneen mahdollisesti kohdistetut syytteet.

3. Tämän artiklan 1 kappaleen c kohdan määräysten nojalla pidätetty tai vapaudenriiston kohteeksi joutunut on viipymättä tuotava tuomarin tai lain nojalla tuomiovaltaa käyttävän muun viranomaisen tutkittavaksi, ja hänellä on oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa tai oikeus tulla vapautetuksi oikeusjutun ollessa vireillä. Vapaaksi laskemisen ehdoksi voidaan asettaa takeet siitä, että asianomainen saapuu oikeudenkäyntiin.

4. Jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen.

5. Jokaisella, joka on pidätetty tai jonka vapaus on muuten riistetty tämän artiklan määräysten vastaisesti, on täytäntöönpanokelpoinen oikeus vahingonkorvaukseen.

6 ARTIKLA

Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

1. Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalin, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatiessa, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta.

2. Jokaista rikoksesta syytetyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

3. Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet:

- a. oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä;
- b. oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan;
- c. oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä, ja jos hän ei pysty itse maksamaan saamastaan oikeusavusta, hänen on saatava se korvauksetta oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa;

- d. oikeus kuulustella tai kuulusteluttaa todistajia, jotka kutsutaan todistamaan häntä vastaan, ja saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulustelluiksi samoissa olosuhteissa kuin häntä vastaan todistamaan kutsutut todistajat;
- e. oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä.

7 ARTIKLA

Ei rangaistusta ilman lakia

1. Ketään ei ole pidettävä syypanä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekoheikellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekoheikellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.
2. Mikään tässä artiklassa ei estä ryhtymästä oikeudenkäyntiin henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka sivistyskansojen hyväksymien yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti oli tekoheikellä rikollinen teko.

8 ARTIKLA

Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta

1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.
2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

9 ARTIKLA

Ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.
2. Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

10 ARTIKLA

Sananvapaus

1. Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.
2. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

11 ARTIKLA

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, mikä käsittää myös oikeuden perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa turvaamiseksi.

2. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalisen suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Tämä artikla ei estä laillisten rajoitusten asettamista asevoimiin, poliisiin tai valtionhallintoon kuuluviin nähden heidän käyttäessään näitä oikeuksia.

12 ARTIKLA

Oikeus avioliittoon

Avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä säätelevien kansallisten lakien mukaisesti.

13 ARTIKLA

Oikeus tehokkaaseen oikeussuojakeinoon

Jokaisella, jonka tässä yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt.

14 ARTIKLA

Syrjinnän kieltö

Tässä yleissopimuksessa tunnustetuista oikeuksista ja vapauksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

15 ARTIKLA

Sopimusvelvoitteista poikkeaminen häätötilan aikana

1. Sodan tai muun yleisen häätötilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, korkeat sopimuspuolet voivat ryhtyä toimiin, jotka merkitsevät poikkeamista niiden tämän yleissopimuksen mukaisista velvoitteista, siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä vaatii edellyttäen kuitenkin, etteivät tällaiset toimet ole ristiriidassa valtion muiden kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteiden kanssa.

2. Tämän määräyksen nojalla ei voida poiketa 2 artiklasta, paitsi silloin kun on kysymys laillisista sotatoimista johtuvista kuolemantapauksista, eikä 3, 4 (1 kappale) ja 7 artiklasta.

3. Korkean sopimuspuolen, joka käyttää hyväkseen oikeutta poiketa yleissopimuksesta, tulee pitää Euroopan neuvoston pääsihteeri täysin tietoisena toimistaan ja niihin johtaneista syistä sekä ilmoittaa hänelle, milloin näistä toimista on luovuttu ja yleissopimuksen kaikkia määräyksiä jälleen noudatetaan.

16 ARTIKLA

Ulkomaalaisten poliittisen toiminnan rajoittaminen

Minkään 10, 11 ja 14 artiklan määräyksen ei voida katsoa estävän korkeita sopimuspuolia rajoittamasta ulkomaalaisten poliittista toimintaa.

17 ARTIKLA

Oikeuksien väärinkäytön kielto

Minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu.

18 ARTIKLA

Oikeuksien käyttöä koskevien rajoitusten rajoittaminen

Tämän yleissopimuksen sallimia, mainittuihin oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvia rajoituksia ei saa soveltaa muussa tarkoituksessa kuin siinä, jota varten ne on säädetty.

II OSA

EUROOPAN IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIN

19 ARTIKLA

Tuomioistuimen perustaminen

Korkeiden sopimuspuolten tämän yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen nojalla hyväksymien velvoitteiden noudattamisen takeeksi perustetaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, jota jäljempänä kutsutaan tuomioistuimeksi. Se toimii pysyvästi.

20 ARTIKLA

Tuomareiden lukumäärä

Tuomioistuimessa on korkeiden sopimuspuolten luvun mukainen määrä tuomareita.

21 ARTIKLA

Toimen vaatimukset

1. Tuomareilla on oltava korkea moraalitason ja heillä on joko oltava pätevyys ylimpiin oikeusvirkoihin tai heidän tulee olla päteviksi tunnustettuja oikeusoppineita.
2. Ehdokkaiden tulee olla alle 65-vuotiaita sinä päivänä, jolloin Parlamentaarisen yleiskokouksen asettama takaraja 22 artiklassa mainitulle kolmen ehdokkaan ehdokaslistan toimittamiselle umpeutuu.
3. Tuomarit toimivat tuomioistuimessa henkilökohtaisessa ominaisuudessaan.
4. Toimikautensa aikana tuomarit eivät saa osallistua toimintaan, joka on ristiriidassa heidän riippumattomuutensa, puolueettomuutensa ja täysipäiväisen toimensa asettamien vaatimusten kanssa; tuomioistuin ratkaisee kaikki tämän kappaleen soveltamisesta johtuvat kysymykset.

22 ARTIKLA

Tuomareiden valinta

Parlamentaarinen yleiskokous valitsee annettujen äänten enemmistöllä tuomarin kutakin korkeaa sopimuspuolta kohden korkean sopimuspuolen laatimalta, kolme ehdokasta käsittävältä listalta.

23 ARTIKLA

Toimikausi ja erottaminen

1. Tuomarit valitaan yhdeksän vuoden määräajaksi. Heitä ei voida valita uudelleen.
2. Tuomarit pysyvät toimessaan, kunnes heille on valittu seuraaja. He kuitenkin jatkavat jo käsittelemiensä asioiden hoitamista.
3. Ketään tuomaria ei voida erottaa toimestaan, jolleivät muut tuomarit kahden kolmasosan ääntenemmistöllä päätä, ettei kyseinen tuomari enää täytä vaadittuja edellytyksiä.

24 ARTIKLA

Sihteeristö ja esittelijät

1. Tuomioistuimella on sihteeristö, jonka tehtävistä ja organisaatiosta määrätään tuomioistuimen työjärjestyksessä.
2. Tuomioistuimen kokoontuessa yhden tuomarin kokoonpanossa sitä avustavat esittelijät, jotka toimivat tuomioistuimen presidentin alaisuudessa. He kuuluvat tuomioistuimen sihteeristöön.

25 ARTIKLA

Täysistunto

Täysistunto

- a. valitsee itselleen presidentin ja yhden tai kaksi varapresidenttiä kolmen vuoden määräajaksi; heidät voidaan valita uudelleen;
- b. asettaa jaostot määräajaksi;
- c. valitsee tuomioistuimen jaostojen presidentit; heidät voidaan valita uudelleen;
- d. hyväksyy tuomioistuimen työjärjestyksen;

- e. valitsee kansliapäällikön ja yhden tai useamman apulaiskansliapäällikön;
- f. esittää pyyntöjä 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

26 ARTIKLA

Yhden tuomarin kokoonpano, komiteat, jaostot ja suuri jaosto

1. Tutkiakseen käsiteltäväkseen saatettuja asioita tuomioistuin kokoontuu yhden tuomarin kokoonpanossa, kolmesta tuomarista koostuvissa komiteoissa, seitsemästä tuomarista koostuvissa jaostoissa ja seitsemästätoista tuomarista koostuvassa suuressa jaostossa. Tuomioistuimen jaostot asettavat komiteat määräajaksi.
2. Täysistunnon pyynnöstä ministerikomitea voi yksimielisellä päätöksellä vähentää määräajaksi jaostojen tuomarien lukumäärän viiteen.
3. Toimiessaan yhden tuomarin kokoonpanossa, tuomari ei saa tutkia sitä korkeaa sopimuspuolta vastaan tehtyjä valituksia, jonka suhteen kyseinen tuomari on valittu.
4. Jaostoon ja suureen jaostoon kuuluu viran puolesta tuomari, joka on valittu osapuolena olevan korkean sopimuspuolen suhteen. Jos tällaista tuomaria ei ole tai jos kyseinen tuomari ei voi olla mukana, tuomioistuimen presidentin kyseisen sopimuspuolen etukäteen toimittamalta listalta valitsema henkilö toimii tuomarin ominaisuudessa.
5. Suureen jaostoon kuuluvat myös tuomioistuimen presidentti, varapresidentit, jaostojen presidentit ja tuomioistuimen työjärjestyksen mukaisesti valitut muut tuomarit. Kun asia on 43 artiklan nojalla siirretty suureen jaostoon, eivät tuomion antaneen jaoston tuomarit, sen presidenttiä ja asianosaisen korkean sopimuspuolen suhteen mukana ollutta tuomaria lukuun ottamatta, saa osallistua asian käsittelyyn suuressa jaostossa.

27 ARTIKLA

Yhden tuomarin toimivalta

1. Yksi tuomari voi päättää, ettei 34 artiklan nojalla tehtyä yksilövalitusta oteta tutkittavaksi tai että se poistetaan tuomioistuimen asialistalta, mikäli tällainen päätös voidaan tehdä asiaa enempää tutkimatta.
2. Päätös on lopullinen.
3. Jollei yksi tuomari päättä jättää yksilövalitusta tutkittavaksi ottamatta tai poista sitä asialistalta, hänen on toimitettava se edelleen komitealle tai jaostolle lisätutkimusta varten.

28 ARTIKLA

Komiteoiden toimivalta

1. Komitea voi 34 artiklan nojalla tehdyn yksilövalituksen osalta yksimielisen äänestystuloksen perusteella
 - a. päättää, ettei sitä oteta tutkittavaksi tai että se poistetaan asialistalta, mikäli tällainen päätös voidaan tehdä asiaa enempää tutkimatta; tai
 - b. päättää, että se otetaan tutkittavaksi ja antaa samalla asiasisältöä koskevan tuomion, jos asian peruskysymyksestä, joka koskee yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen soveltamista tai tulkintaa, on jo tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä.
2. Edellä 1 kappaleessa tarkoitetut päätökset ja tuomiot ovat lopullisia.
3. Jos asianosaisen korkean sopimuspuolen suhteen valittu tuomari ei ole komitean jäsen, komitea voi missä tahansa käsittelyn vaiheessa kutsua kyseisen tuomarin jonkin komitean jäsenen sijaan, ottaen huomioon kaikki merkitykselliset tekijät, mukaan lukien se, onko kyseinen osapuoli kiistänyt edellä 1 kappaleen b kohdan mukaisen menettelyn soveltamisen.

29 ARTIKLA

Jaostojen päätökset tutkittavaksi ottamisesta ja asiasisällöstä

1. Jollei päätöstä tehdä 27 tai 28 artiklan perusteella tai tuomiota anneta 28 kohdan perusteella, jaosto päättää 34 artiklan nojalla tehtyjen yksilövalitusten tutkittavaksi ottamisesta ja asiasisällöstä. Tutkittavaksi ottamista koskeva päätös voidaan tehdä erillisenä.
2. Jaosto päättää 33 artiklan nojalla tehtyjen valtiovalitusten tutkittavaksi ottamisesta ja asiasisällöstä. Tutkittavaksi ottamista koskeva päätös tehdään erillisenä, jollei tuomioistuin poikkeuksellisissa tapauksissa toisin päättä.

30 ARTIKLA

Luopuminen toimivallasta suuren jaoston hyväksi

Jos jaostossa käsiteltävänä olevaan asiaan liittyy yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen tulkintaan vaikuttava tärkeä kysymys tai jos jaostossa esillä olevan kysymyksen ratkaisu voi johtaa ristiriitaan tuomioistuimen aikaisemmin antaman tuomion kanssa, jaosto voi milloin hyvänsä ennen tuomionsa antamista luopua toimivallastaan suuren jaoston hyväksi.

31 ARTIKLA

Suuren jaoston toimivaltuudet

Suuri jaosto

- a. päättää 33 tai 34 artiklan nojalla tehdyistä valituksista, kun jaosto on luopunut toimivallastaan 30 artiklan nojalla tai asia on siirretty sen käsiteltäväksi 43 artiklan nojalla;
- b. päättää ministerikomitean 46 artiklan 4 kappaleen mukaisesti tuomioistuimelle siirtämistä asioista; ja

- c. käsittelee 47 artiklan nojalla tehdyt neuvoa-antavaa lausuntoa koskevat pyynnöt.

32 ARTIKLA

Tuomioistuimen toimivalta

1. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat kaikki yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen tulkintaa ja soveltamista koskevat asiat, jotka 33, 34, 46 ja 47 artiklan nojalla on saatettu sen käsiteltäväksi.
2. Jos tuomioistuimen toimivallasta syntyy kiistaa, tuomioistuin ratkaisee asian.

33 ARTIKLA

Valtiovalitukset

Korkea sopimuspuoli voi ilmoittaa tuomioistuimelle, että sen mielestä jokin toinen korkea sopimuspuoli on rikkonut yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen määräyksiä.

34 ARTIKLA

Yksilövalitukset

Tuomioistuin voi ottaa vastaan valituksia, joissa yksityishenkilö, kansalaisjärjestö tai ryhmä väittää jonkun korkeista sopimuspuolista loukanneen heidän yleissopimuksessa tai sen pöytäkirjoissa tunnustettuja oikeuksiaan. Korkeat sopimuspuolet eivät saa millään tavoin estää tämän oikeuden tehokasta käyttöä.

35 ARTIKLA

Tutkittavaksi ottamisen edellytykset

1. Tuomioistuin voi ottaa asian käsiteltäväkseen vasta kun siinä on turvauduttu kaikkiin kansallisiin oikeussuojakeinoihin yleisesti tunnustettujen kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti ja neljän kuukauden kuluessa lopullisen kansallisen päätöksen antopäivästä.

2. Tuomioistuin ei käsittele 34 artiklan nojalla tehtyä yksilövalitusta, joka

- a. on nimetön, tai
- b. on asiasisällöltään olennaisesti sama kuin tuomioistuimen jo tutkima asia, tai joka on jo tehty muulle kansainväliselle tutkimus- tai selvittelyelimelle eikä sisällä asiaan vaikuttavaa uutta tietoa.

3. Tuomioistuin ei ota tutkittavaksi 34 artiklan nojalla tehtyä yksilövalitusta,

- a. johon se ei katso yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen määräysten soveltuvan tai jonka se katsoo olevan ilmeisen perusteeton tai merkitsevän yksilövalitusoikeuden väärinkäyttöä; tai
- b. jos se ei katso valittajan kärsineen merkittävää haittaa, ellei ihmisoikeuksien kunnioittaminen sellaisena kuin siitä on määrätty yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa vaadi valituksen tutkimista asiasisällön osalta.

4. Tuomioistuin hylkää valituksen, jonka se ei katso täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä tämän artiklan perusteella. Se voi menetellä näin missä hyvänsä käsittelyn vaiheessa.

36 ARTIKLA

Sivuväliintulo

1. Kaikissa jaostoissa tai suuressa jaostossa käsiteltävissä asioissa korkealla sopimuspuolella, jonka kansalainen on valittajana, on oikeus esittää kirjallisia huomioita ja osallistua suulliseen käsittelyyn.
2. Tuomioistuimen presidentti voi oikeuden asianmukaisen menettelyn sitä edellyttäessä pyytää korkeaa sopimuspuolta, joka ei ole osapuolena asiassa, tai henkilöä, jota asia koskee mutta joka ei ole valittaja, esittämään kirjallisia huomioita tai osallistumaan suulliseen käsittelyyn.

3. Kaikissa jaostoissa tai suuressa jaostossa käsiteltävissä asioissa Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetulla on oikeus esittää kirjallisia huomioita ja osallistua suulliseen käsittelyyn.

37 ARTIKLA

Valituksen poistaminen asialistalta

1. Tuomioistuin voi käsittelyn missä hyvänsä vaiheessa päättää poistaa valituksen asialistaltaan, mikäli tilanteen perusteella on pääteltävissä, että:

- a. valituksen tekijä ei aio viedä valitustaan pidemmälle; tai
- b. asia on ratkaistu; tai
- c. jostain muusta tuomioistuimen toteamasta syystä ei ole perusteltua jatkaa valituksen tutkimista.

Tuomioistuin kuitenkin jatkaa valituksen tutkimista, jos yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa tunnustettujen ihmisoikeuksien kunnioittaminen sitä vaatii.

2. Tuomioistuin voi päättää valituksen ottamisesta takaisin asialistalleen, jos sen mielestä tilanne niin vaatii.

38 ARTIKLA

Asian tutkiminen

Tuomioistuin tutkii asian osapuolten edustajien kanssa ja tarvittaessa tekee selvityksen, jonka tehokkaaksi toteuttamiseksi asianosaiset korkeat sopimuspuolet antavat kaiken tarpeellisen avun.

39 ARTIKLA

Sovintoratkaisu

1. Missä tahansa käsittelyn vaiheessa tuomioistuin voi asettaa asianosaisten osapuolten käytettäväksi saadakseen asiassa aikaan

sovintoratkaisun, jonka lähtökohtana on yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa tunnustettujen ihmisoikeuksien kunnioittaminen.

2. Edellä olevan 1 kappaleen nojalla tapahtuva käsittely on luottamuksellinen.

3. Jos asiassa päästään sovintoratkaisuun, tuomioistuin poistaa asian listaltaan päätöksellä, jossa on lyhyesti ilmaistu tosiseikat ja hyväksyty ratkaisu.

4. Tämä päätös toimitetaan ministerikomitealle, joka valvoo sovintoratkaisun ehtojen täytäntöönpanoa sellaisena kuin niistä on päätöksessä määrätty.

40 ARTIKLA

Julkinen käsittely ja asiakirjajulkisuus

1. Suulliset käsittelyt ovat julkisia, jollei tuomioistuin poikkeuksellisesti toisin päättä.

2. Kansliapäällikölle toimitetut asiakirjat ovat julkisia, jollei tuomioistuimen presidentti toisin päättä.

41 ARTIKLA

Kohtuullinen hyvitys

Jos tuomioistuin katsoo yleissopimusta tai sen pöytäkirjoja loukatun ja jos asianosaisten korkean sopimuspuolen kansallinen lainsäädäntö sallii vain osittaisen korvauksen, tuomioistuimen on tarvittaessa myönnettävä loukatulle osapuolelle kohtuullinen hyvitys.

42 ARTIKLA

Jaostojen tuomiot

Jaostojen tuomiot tulevat lopullisiksi 44 artiklan 2 kappaleen määräysten mukaisesti.

43 ARTIKLA

Siirtäminen suurelle jaostolle

1. Kolmen kuukauden kuluessa jaoston tuomiosta asianosainen voi poikkeuksellisissa tapauksissa pyytää asian siirtämistä suurelle jaostolle.
2. Viidestä tuomarista koostuva suuren jaoston lautakunta hyväksyy pyynnön, jos asiaan liittyy yleissopimuksen tai sen pöytäkirjojen tulkintaan tai soveltamiseen vaikuttava taikka yleiseltä merkitykseltään tärkeä kysymys.
3. Jos lautakunta hyväksyy pyynnön, suuri jaosto ratkaisee asian tuomiolla.

44 ARTIKLA

Lopulliset tuomiot

1. Suuren jaoston tuomio on lopullinen.
2. Jaoston tuomio tulee lopulliseksi
 - a. kun osapuolet ilmoittavat, etteivät ne tule pyytämään asian siirtämistä suurelle jaostolle; tai
 - b. kolmen kuukauden kuluttua tuomiosta, jos asian siirtämistä suurelle jaostolle ei ole pyydetty; tai
 - c. kun suuren jaoston lautakunta 43 artiklan nojalla hylkää siirtopyynnön.
3. Lopullinen tuomio julkaistaan.

45 ARTIKLA

Tuomioiden ja päätösten perustelut

1. Tuomiot samoin kuin päätökset ottaa valitukset tutkittavaksi tai jättää ne tutkittavaksi ottamatta on perusteltava.

2. Jos tuomio ei kokonaisuudessaan tai joiltakin osin edusta tuomareiden yksimielistä mielipidettä, kenellä tahansa heistä on oikeus liittää siihen erillinen mielipiteensä.

46 ARTIKLA

Tuomioiden sitovuus ja täytäntöönpano

1. Korkeat sopimuspuolet sitoutuvat noudattamaan tuomioistuimen lopullista tuomiota jutussa, joiden osapuolena ne ovat.
2. Tuomioistuimen lopullinen tuomio toimitetaan ministerikomitealle, joka valvoo sen täytäntöönpanoa.
3. Jos ministerikomitea katsoo, että lopullisen tuomion täytäntöönpanon valvonnan esteenä on tuomion tulkintaongelma, se voi siirtää tapauksen tuomioistuimen käsiteltäväksi tulkintakysymyksen ratkaisemiseksi. Siirtämistä koskeva päätös vaatii kahden kolmasosan ääntenemmistön komiteassa mukana olemaan oikeutettujen edustajien osalta.
4. Jos ministerikomitea katsoo, että korkea sopimuspuoli kieltäytyy noudattamasta lopullista tuomiota jutussa, jonka osapuolena se on, se voi, annettuaan virallisen huomautuksen kyseiselle osapuolelle ja komiteassa mukana olemaan oikeutettujen edustajien kahden kolmasosan ääntenemmistöllä hyväksytyllä päätöksellä siirtää tuomioistuimelle kysymyksen siitä, onko kyseinen osapuoli epäonnistunut 1 kappaleen mukaisen velvollisuutensa noudattamisessa.
5. Jos tuomioistuin katsoo 1 kappaletta loukatun, se siirtää asian ministerikomitealle toteutettavien toimenpiteiden harkintaa varten. Jos tuomioistuin ei katso 1 kappaletta loukatun, se siirtää asian ministerikomitealle, joka päättää asian käsittelyn.

47 ARTIKLA

Neuvoo-antavat lausunnot

1. Tuomioistuin voi ministerikomitean pyynnöstä antaa neuvoo-antavia lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä, jotka koskevat yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen tulkintaa.
2. Nämä lausunnot eivät saa käsitellä kysymyksiä, jotka koskevat yleissopimuksen I osassa ja sen pöytäkirjoissa määriteltyjen oikeuksien ja vapauksien sisältöä tai laajuutta, tai muita kysymyksiä, joita tuomioistuin tai ministerikomitea saattavat joutua harkitsemaan yleissopimuksen nojalla vireille pannun oikeudenkäyntimenettelyn seurauksena.
3. Ministerikomitean päätökset, jotka koskevat tuomioistuimen neuvoo-antavan lausunnon pyytämistä, on tehtävä komitean toimivaltaisten jäsenten ääntenemmistöllä.

48 ARTIKLA

Tuomioistuimen neuvoo-antava toimivalta

Tuomioistuin päättää, kuuluuko ministerikomitean neuvoo-antavaa lausuntoa koskeva pyyntö sen 47 artiklassa määriteltyyn toimivaltaan.

49 ARTIKLA

Neuvoo-antavien lausuntojen perustelut

1. Tuomioistuimen neuvoo-antavat lausunnot on perusteltava.
2. Jos neuvoo-antava lausunto ei kokonaisuudessaan tai joiltakin osin edusta tuomareiden yksimielistä mielipidettä, kenellä tahansa heistä on oikeus liittää siihen erillinen mielipiteensä.
3. Tuomioistuimen neuvoo-antavat lausunnot toimitetaan ministerikomitealle.

50 ARTIKLA

Tuomioistuimen kustannukset

Euroopan neuvosto vastaa tuomioistuimen kuluista.

51 ARTIKLA

Tuomareiden erioikeudet ja vapaudet

Tuomarit ovat tehtäviään suorittaessaan oikeutettuja Euroopan neuvoston perussäännön 40 artiklan ja sen nojalla tehtyjen sopimusten mukaisiin erioikeuksiin ja vapauksiin.

III OSA SEKALAISIA MÄÄRÄYKSIÄ

52 ARTIKLA

Pääsihteerin tiedustelut

Korkean sopimuspuolen on Euroopan neuvoston pääsihteerin pyynnöstä annettava selvitys siitä, kuinka sen lainsäädäntö takaa tämän yleissopimuksen määräysten tehokkaan täytäntöönpanon.

53 ARTIKLA

Olemassa olevien ihmisoikeuksien suojaaminen

Minkään tässä yleissopimuksessa ei pidä katsoa rajoittavan tai loukkaavan korkean sopimuspuolen lainsäädännössä turvattuja tai jossain sen allekirjoittamassa sopimuksessa tunnustettuja ihmisoikeuksia ja perusvapauksia.

54 ARTIKLA

Ministerikomitean toimivalta

Mikään tässä yleissopimuksessa ei rajoita Euroopan neuvoston perussäännön takaamaa ministerikomitean toimivaltaa.

55 ARTIKLA

Muiden riitojenratkaisumenettelyjen poissulkeminen

Korkeat sopimuspuolet ovat sitoutuneet olemaan vetoamatta, paitsi erityisestä sopimuksesta, välillään voimassa oleviin sopimuksiin, yleissopimuksiin tai julistuksiin saattaakseen muille kuin tässä yleissopimuksessa tarkoitetuille sovitteluelimille ratkaistavaksi valitusteitse tämän yleissopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvän kiistan.

56 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Ratifioidessaan tämän yleissopimuksen tai milloin hyvänsä sen jälkeen sopimusvaltio voi ilmoittaa kirjallisesti Euroopan neuvoston pääsihteerille, että tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tämän artiklan 4 kappaleen mukaisesti kaikki tai jotkin niistä alueista, joiden kansainvälisistä suhteista kyseinen sopimusvaltio vastaa.
2. Yleissopimusta sovelletaan ilmoituksessa nimettyyn alueeseen tai alueisiin kolmantenakymmenentenä päivänä siitä, kun Euroopan neuvoston pääsihteerille on saanut ilmoituksen.
3. Sovellettaessa tämän yleissopimuksen määräyksiä kyseisillä alueilla on kuitenkin otettava huomioon paikalliset tarpeet.
4. Valtio, joka on antanut tämän artiklan 1 kappaleen mukaisen selityksen, voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa yhden tai useamman sellaisen alueen puolesta, jota selitys koskee, että

se tunnustaa tuomioistuimen toimivallan ottaa vastaan valituksia yksilöiltä, kansalaisjärjestöiltä tai ryhmiltä tämän yleissopimuksen 34 artiklan mukaisesti.

57 ARTIKLA

Varaumat

1. Valtiot voivat allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimiskirjansa tehdä varauman yleissopimuksen jonkin tietyn määräyksen suhteen sikäli kuin jokin sen alueella voimassa oleva laki ei vastaa tätä määräystä. Tämän artiklan nojalla ei hyväksytä yleisluontoisia varaumia.
2. Tämän artiklan nojalla tehtyyn varaumaan on liitettävä lyhyt selvitys kyseisestä laista.

58 ARTIKLA

Irtisanominen

1. Korkea sopimuspuoli voi irtisanoa tämän yleissopimuksen vasta kun sen sopimuspuoleksi tulosta on kulunut viisi vuotta ja kuuden kuukauden irtisanomisajalla. Irtisanomisesta ilmoitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka tiedottaa asiasta muille korkeille sopimuspuolille.
2. Irtisanominen ei vapauta kyseistä korkeata sopimuspuolta sille tämän yleissopimuksen nojalla kuuluvista velvoitteista minkään sellaisen teon suhteen, joka voisi olla tällaisten velvoitteiden rikkomus ja jonka sopimuspuoli on tehnyt ennen irtisanomisen voimaantuloa.
3. Korkea sopimuspuoli, jonka jäsenyys Euroopan neuvostossa päättyy, ei enää ole tämän yleissopimuksen osapuoli samojen ehtojen mukaisesti.
4. Yleissopimus voidaan irtisanoa edellä olevien kappaleiden mukaisesti kaikkien niiden alueiden osalta, jotka sen on ilmoitettu käsittävän 56 artiklan ehtojen mukaisesti.

59 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

1. Tämä yleissopimus on avoinna Euroopan neuvoston jäsenen allekirjoittamista varten ja se on ratifioitava. Ratifioimiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.
2. Euroopan unioni voi liittyä tähän yleissopimukseen.
3. Tämä yleissopimus tulee voimaan, kun kymmenen ratifioimiskirjaa on talletettu.
4. Niiden allekirjoittaneiden osalta, jotka ratifioivat tämän yleissopimuksen myöhemmin, se tulee voimaan päivänä, jona allekirjoittajavaltio tallettaa ratifioimiskirjansa.
5. Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille yleissopimuksen voimaantulosta, sen ratifioineiden korkeiden sopimuspuolten nimet sekä myöhemmistä ratifioimiskirjojen talletuksista.

Tehty Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaisia ja joka jää Euroopan neuvoston arkistoon. Pääsihteeri toimittaa allekirjoittaneille sopimusvaltioille yleissopimuksen viralliset jäljennökset.

Ensimmäinen pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen ensimmäinen pöytäkirja

Pariisissa, 20.III.1952

Allekirjoittaneet hallitukset, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä,

ovat päättäneet ryhtyä toimiin muiden kuin Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") I osaan jo kuuluvien tiettyjen oikeuksien ja vapauksien yhteiseksi voimaansaattamiseksi

ja ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Omaisuuksien suoja

Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen.

2 ARTIKLA

Oikeus koulutukseen

Keneltäkään ei saa kieltää oikeutta koulutukseen. Hoitaessaan kasvatuksen ja opetuksen alalla omaksumiaan tehtäviä valtion tulee kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatus ja opetus.

3 ARTIKLA

Oikeus vapaisiin vaaleihin

Korkeat sopimuspuolet sitoutuvat järjestämään kohtuullisin väliajoin vapaat ja salaiset vaalit olosuhteissa, jotka takaavat kansalaisten vapaan mielipiteen ilmaisun lainsäädäntöelintä valittaessa.

4 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

Korkea sopimuspuoli voi allekirjoittaessaan tai ratifioidessaan tämän pöytäkirjan tai milloin hyvänsä sen jälkeen antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, josta käy ilmi, missä määrin sopimuspuoli takaa sen, että tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan niillä selityksessä nimetyillä alueilla, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa.

Korkea sopimuspuoli, joka on antanut edellisen kappaleen mukaisen selityksen, voi aika ajoin antaa lisäselityksen, jolla se muuttaa aiemman selityksen ehtoja tai lopettaa tämän pöytäkirjan määräysten soveltamisen jonkin alueen osalta.

Tämän artiklan mukaisesti tehty selitys katsotaan tehdyksi yleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

5 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Korkeiden sopimuspuolten kesken tämän pöytäkirjan 1, 2, 3 ja 4 artiklan määräyksiä on pidettävä yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikki yleissopimuksen määräykset ovat voimassa sen mukaisesti.

6 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

Tämä pöytäkirja on avoimna allekirjoitusta varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, jotka ovat yleissopimuksen allekirjoittajia, ja se on ratifioitava yleissopimusta ratifioitaessa tai sen jälkeen. Se tulee voimaan, kun kymmenen ratifioimiskirjaa on talletettu. Pöytäkirjan myöhemmin ratifioivien allekirjoittajavaltioiden osalta se tulee voimaan ratifioimiskirjan talletuspäivänä.

Ratifioimiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan, joka ilmoittaa kaikille jäsenille pöytäkirjan ratifioineiden valtioiden nimet.

Tehty Pariisissa 20. päivänä maaliskuuta 1952 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Pääsihteerin toimittama oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin allekirjoittajahallitukselle.

Neljäs pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen neljäs pöytäkirja muiden kuin yleissopimuksen ja sen ensimmäisen pöytäkirjan jo sisältämien oikeuksien ja vapauksien turvaamisesta

Strasbourgissa, 16.IX.1963

Allekirjoittaneet hallitukset, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä,

ovat päättäneet ryhtyä toimiin muiden kuin Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") I osaan ja Pariisissa 20. päivänä maaliskuuta 1952 allekirjoitetun, yleissopimuksen ensimmäisen pöytäkirjan 1-3 artiklaan kuuluvien tiettyjen oikeuksien ja vapauksien yhteiseksi voimaansaattamiseksi

ja ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Velkavankeuden kielto

Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan vain sillä perusteella, että hän ei kykene täyttämään sopimuksen perustuvaa velvoitetta.

2 ARTIKLA

Liikkumisvapaus

1. Jokaisella, joka on laillisesti jonkin valtion alueella, on oikeus liikkumisvapauteen tällä alueella ja vapaus valita asuinpaikkansa.
2. Jokainen on vapaa lähtemään mistä tahansa maasta, myös omastaan.
3. Näiden oikeuksien käytölle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, jotka ovat lain mukaisia ja välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden takia, yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi tai muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.
4. Oikeuksia, jotka on määritely 1 kappaleessa, voidaan erityisalueilla samoin rajoittaa lain nojalla ja demokraattisen yhteiskunnan yleisen edun nimissä.

3 ARTIKLA

Kielto karkottaa kansalaisia

1. Ketään ei saa karkottaa yksilöön tai ryhmään kohdistuvalla toimenpiteellä sen valtion alueelta, jonka kansalainen hän on.
2. Keneltäkään ei saa evätä oikeutta tulla sen valtion alueelle, jonka kansalainen hän on.

4 ARTIKLA

Ulkomaalaisten joukkokarkotuksen kielto

Ulkomaalaisten joukkokarkotus kielletään.

5 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Korkea sopimuspuoli voi tämän pöytäkirjan allekirjoittamisen yhteydessä tai milloin hyvänsä sen jälkeen antaa Euroopan neuvoston pääsihteerille selityksen, josta käy ilmi, missä määrin sopimuspuoli takaa, että tämän pöytäkirjan määräykset koskevat niitä selityksessä nimettyjä alueita, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa.
2. Korkea sopimuspuoli, joka on antanut edellisen kappaleen mukaisen selityksen, voi aika ajoin antaa lisäselityksen, jolla se muuttaa aiemman selityksen ehtoja tai lopettaa tämän pöytäkirjan määräysten soveltamisen jonkin alueen osalta.
3. Tämän artiklan mukaisesti tehty selitys katsotaan tehdyksi yleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.
4. Sellaista jonkin valtion aluetta, johon tätä pöytäkirjaa sovelletaan kyseisen valtion ratifioitua tai hyväksytyä sen, ja jokaista aluetta, johon tätä pöytäkirjaa sovelletaan kyseisen valtion tämän artiklan mukaisesti antaman selityksen nojalla, käsitellään erillisinä alueina 2 ja 3 artiklan viittauksissa valtion alueeseen.
5. Valtio, joka on antanut tämän artiklan 1 tai 2 kappaleen mukaisen selityksen, voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa yhden tai useamman sellaisen alueen puolesta, jota selitys koskee, että se tunnustaa tuomioistuimen toimivallan ottaa vastaan valituksia yksityishenkilöiltä, kansalaisjärjestöiltä tai ryhmiltä yleissopimuksen 34 artiklan nojalla suhteessa tämän pöytäkirjan 1-4 artiklaan tai joihinkin niistä.

6 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Korkeiden sopimuspuolten kesken tämän pöytäkirjan 1-5 artiklan määräyksiä on pidettävä yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikki yleissopimuksen määräykset ovat voimassa sen mukaisesti.

7 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoitusta varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, jotka ovat yleissopimuksen allekirjoittajia, ja se on ratifioitava yleissopimusta ratifioitaessa tai sen jälkeen. Se tulee voimaan, kun viisi ratifioimiskirjaa on talletettu. Pöytäkirjan myöhemmin ratifioivien allekirjoittajavaltioiden osalta se tulee voimaan ratifioimiskirjan talletuspäivänä.
 2. Ratifioimiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan, joka ilmoittaa kaikille jäsenvaltioille pöytäkirjan ratifioineiden valtioiden nimet.
- Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa 16. päivänä syyskuuta 1963 yhtenä englannin- ja ranskan kielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin allekirjoittajavaltiolle.

Kuudes pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen kuudes pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta

Strasbourgissa, 28.IV.1983

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän, Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") pöytäkirjan,

ottavat huomioon, että useissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa tapahtunut kehitys ilmentää yleistä pyrkimystä kuolemanrangaistuksen poistamiseen,

ja ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Kuolemanrangaistuksen poistaminen

Kuolemanrangaistus on poistettava. Ketään ei saa tuomita tällaiseen rangaistukseen, eikä tällaista rangaistusta saa panna täytäntöön.

2 ARTIKLA

Kuolemanrangaistus sodan aikana

Valtio voi lainsäädännössään määrätä kuolemanrangaistuksen sodan tai sen välittömän uhan aikana tehdyistä teoista. Tällaista rangaistusta käytetään ainoastaan laissa määrätyissä tilanteissa ja sen määräysten mukaisesti. Valtion tulee ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille asianmukaiset lainkohdat.

3 ARTIKLA

Kielto tehdä poikkeuksia

Tämän pöytäkirjan määräyksistä ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan nojalla.

4 ARTIKLA

Kielto tehdä varauksia

Tämän pöytäkirjan määräyksiin nähden ei saa tehdä varauksia yleissopimuksen 57 artiklan nojalla.

5 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Kukin valtio voi allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa täsmentää, mitä sen aluetta tai alueita pöytäkirja koskee.
2. Kukin valtio voi milloin hyvänsä myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoittamallaan selityksellä saattaa tämän pöytäkirjan koskemaan myös jotain muuta selityksessä määriteltä aluetta. Pöytäkirja tulee voimaan kyseisen alueen osalta ensimmäisenä päivänä kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona pääsihteerin on ottanut selityksen vastaan.
3. Kahden edellä olevan kappaleen mukaisesti tehty selitys voidaan peruuttaa selityksessä määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitettavalla ilmoituksella. Peruutus tulee voimaan ensimmäisenä päivänä kuukauden kuluttua päivästä, jona pääsihteerin on ottanut ilmoituksen vastaan.

6 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Sopimusvaltioiden kesken tämän pöytäkirjan 1-5 artiklan määräyksiä on pidettävä yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikki yleissopimuksen määräykset ovat voimassa sen mukaisesti.

7 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

Tämä pöytäkirja on avoimna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, jotka ovat yleissopimuksen allekirjoittajia, ja se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Euroopan neuvoston jäsenvaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa, jollei se ole samalla tai aiemmin ratifioinut yleissopimusta. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

8 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen päivän jälkeen, kun viisi Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on ilmoittanut suostuvansa siihen, että pöytäkirja sitoo niitä 7 artiklan määräysten mukaisesti.

2. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ilmaisevat suostumuksensa myöhemmin, pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivää.

9 ARTIKLA

Tallettajan tehtävät

Euroopan neuvoston pääsihteerin ilmoittaa neuvoston kaikille jäsenvaltioille:

- a. allekirjoituksista;
- b. ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen talletuksista;
- c. tämän pöytäkirjan 5 ja 8 artiklan mukaisesta voimaantulopäivästä;
- d. muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimituksista, ilmoituksista tai tiedotuksista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan. Tehty Strasbourgissa 28. päivänä huhtikuuta 1983 yhtenä englannin- ja ranskan- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin toimittama oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.

Seitsemäs pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen seitsemäs pöytäkirja

Strasbourgissa, 22.XI.1984

Allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenvaltiot

ovat päättäneet ryhtyä jatkotoimiin tiettyjen oikeuksien ja vapauksien yhteisen voimaansaattamisen varmistamiseksi Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") nojalla

ja ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Ulkomaalaisten karkottamista koskevat oikeussuojakeinot

1. Jonkin valtion alueella laillisesti oleskelevaa ulkomaalaista ei saa karkottaa sieltä paitsi laillisen päätöksen nojalla, ja hänellä on oltava mahdollisuus:

- a. esittää karkotuksensa vastaisia syitä,
- b. saada asiansa tutkituksi uudelleen ja
- c. tulla näissä tarkoituksissa edustetuksi asianomaisen viranomaisen tai tämän määräämän yhden tai useamman henkilön edessä.

2. Ulkomaalainen voidaan karkottaa ennen tämän artiklan 1 kappaleen a-, b- ja c-kohdan mukaisten oikeuksien käyttämistä, milloin karkottaminen on välttämätöntä yleisen järjestyksen takia tai kansallisen turvallisuuden perusteella.

2 ARTIKLA

Muutoksenhaku rikosasioissa

1. Jokaisella rikoksesta tuomitulla on oikeus saada syyllisyyskysymys tai tuomittu rangaistus tutkittavaksi yleisessä tuomioistuimessa. Tämän oikeuden käytöstä sekä käytön perusteista säädetään laissa.

2. Tähän oikeuteen voidaan tehdä poikkeuksia lain määräämien vähäisten rikosten kohdalla tai tapauksissa, joissa ylin tuomioistuin on toiminut ensimmäisenä asteena tai vapauttavan tuomion saanut henkilö on muutoksenhakusteessa todettu syylliseksi.

3 ARTIKLA

Vahingonkorvaus väärän tuomion johdosta

Kun henkilö on lainvoimaisella päätöksellä tuomittu rikoksesta ja päätös on sittemmin kumottu tai henkilö on armahdettu sillä perusteella, että uusi tai myöhemmin havaittu tosiseikka selvästi osoittaa tuomion vääräksi, on henkilöllä, joka on kärsinyt tällaisen tuomion mukaista rangaistusta, oikeus kyseisen valtion lainsäädännön tai käytännön mukaiseen vahingonkorvaukseen, ellei osoiteta, että aiemmin tuntematonta tosiseikkaa ei ole tuotu esiin ajoissa asianomaisesta itsestään kokonaan tai osittain johtuvasta syystä.

4 ARTIKLA

Kielto syyttää ja rangaista kahdesti

1. Ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

2. Edellisen kappaleen määräykset eivät estä ottamasta juttua uudelleen tutkittavaksi asianomaisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti, jos on näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista tai jos aiemmassa prosessissa on tapahtunut sellainen perustavaa laatua oleva virhe, joka voisi vaikuttaa lopputulokseen.

3. Tästä artiklasta ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan perusteella.

5 ARTIKLA

Aviopuolisoiden yhdenvertaisuus

Aviopuolisilla on yhdenvertaiset yksityisoikeudelliset oikeudet ja velvollisuudet toisiinsa ja lapsiinsa nähden avioliittoa solmittaessa, sen aikana ja sen purkautuessa. Tämä artikla ei estä valtioita ryhtymästä toimiin, jotka ovat välttämättömiä lasten etujen nimissä.

6 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa täsmentää alueen tai alueet, joita pöytäkirja koskee, ja ilmoittaa, missä määrin se takaa, että tämän pöytäkirjan määräykset koskevat tätä aluetta tai näitä alueita.

2. Valtio voi milloin hyvänsä myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoittamallaan selityksellä saattaa tämän pöytäkirjan koskemaan myös jotain muuta selityksessä määriteltyä aluetta. Pöytäkirja tulee voimaan kyseisen alueen osalta kuukauden ensimmäisenä päivänä kahden kuukauden kuluttua päivästä, jona pääsihteerin on ottanut selityksen vastaan.

3. Kahden edellisen kappaleen mukaisesti tehty selitys voidaan peruuttaa tai muuttaa selityksessä määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitettavalla ilmoituksella. Peruutus tai muutos tulee voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kahden kuukauden kuluttua päivästä, jona pääsihteerin on ottanut ilmoituksen vastaan.

4. Tämän artiklan mukaisesti tehty selitys katsotaan tehdyksi yleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

5. Sellaista jonkin valtion aluetta, johon tätä pöytäkirjaa sovelletaan kyseisen valtion ratifioitua tai hyväksytyä sen, ja jokaista aluetta, johon tätä pöytäkirjaa sovelletaan kyseisen

valtion tämän artiklan mukaisesti antaman selityksen nojalla, voidaan käsitellä erillisinä alueina 1 artiklan viittauksessa valtion alueeseen.

6. Valtio, joka on antanut tämän artiklan 1 tai 2 kappaleen mukaisen selityksen, voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa yhden tai useamman sellaisen alueen puolesta, jota selitys koskee, että se tunnustaa tuomioistuimen toimivallan ottaa vastaan valituksia yksityishenkilöiltä, kansalaisjärjestöiltä tai ryhmiltä yleissopimuksen 34 artiklan nojalla suhteessa tämän pöytäkirjan 1-5 artiklaan.

7 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Sopimusvaltioiden kesken tämän pöytäkirjan 1-6 artiklan määräyksiä on pidettävä yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikki yleissopimuksen määräykset ovat voimassa sen mukaisesti.

8 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoitusta varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Euroopan neuvoston jäsenvaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa ratifioimatta ensin tai samalla yleissopimusta. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

9 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kaksi kuukautta päivästä, jona seitsemän Euroopan neuvoston jäsenmaata on ilmoittanut suostuvansa siihen, että pöytäkirja sitoo niitä 8 artiklan määräysten mukaisesti.

2. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ilmaisevat suostumuksensa myöhemmin, pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kaksi kuukautta ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

10 ARTIKLA

Tallettajan tehtävät

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa neuvoston kaikille jäsenvaltioille:

- a. allekirjoituksista;
- b. ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen talletuksista;
- c. tämän pöytäkirjan 6 ja 9 artiklan mukaisesta voimaantulopäivästä;
- d. muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimista, ilmoituksista tai selityksistä.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa 22. päivänä marraskuuta 1984 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.

Kahdestoista pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen kahdestoista pöytäkirja

Roomassa, 4.XI.2000

Tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka

ottaen huomioon peruseriaatteen, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja oikeutettuja yhtäläiseen lain suojaan;

ovat päättäneet ryhtyä jatkotoimiin edistääkseen kaikkien ihmisten tasa-arvoa saattamalla yhteisesti voimaan yleisen syrjinnän kiellon Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauden suojaamista koskevan yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") nojalla;

vakuuttaen, ettei syrjinnän kiellon periaate estä sopimusvaltioita ryhtymästä sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on täyden ja tehokkaan tasa-arvon toteutumisen edistäminen, edellyttäen että näille toimenpiteille on olemassa objektiivinen ja kohtuullinen peruste,

ovat sopineet seuraavasta;

1 ARTIKLA

Kaikkinaisen syrjinnän kieltö

1. Laissa tunnustetuista oikeuksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

2. Ketään ei saa syrjiä viranomaistoiminnassa 1 kappaleessa tarkoitetuilla perusteilla.

2 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai sitä koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettaessaan täsmentää alueen tai alueet, joita pöytäkirja koskee.

2. Valtio voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoittamallaan selityksellä laajentaa tämän pöytäkirjan soveltamisen koskemaan myös muuta selityksessä määritelyä aluetta. Pöytäkirja tulee voimaan kyseisen alueen osalta sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on ottanut selityksen vastaan.

3. Kahden edellä olevan kappaleen mukaisesti annettu selitys voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa selityksessä määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruutus tai muutos tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona pääsihteerin on ottanut ilmoituksen vastaan.

4. Tämän artiklan mukaisesti annettu selitys katsotaan annetuksi yleissopimuksen 56 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

5. Valtio, joka on antanut tämän artiklan 1 tai 2 kappaleen mukaisen selityksen, voi milloin tahansa myöhemmin antaa yhden tai useamman sellaisen alueen puolesta, jota selitys koskee, selityksen, jonka mukaan se tunnustaa tuomioistuimen toimivallan ottaa vastaan tämän pöytäkirjan 1 artiklaan liittyviä valituksia yksityishenkilöiltä, kansalaisjärjestöiltä tai ryhmiltä yleissopimuksen 34 artiklan määräysten mukaisesti.

3 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Sopimusvaltioiden kesken tämän pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan määräyksiä pidetään yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikkia yleissopimuksen määräyksiä ovat voimassa sen mukaisesti.

4 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoitusta varten yleissopimuksen allekirjoittaneille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Euroopan neuvoston jäsenvaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa ratifioimatta ensin tai samalla yleissopimusta. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

5 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on 4 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostuvansa siihen, että pöytäkirja sitoo niitä.

2. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ilmaisevat suostumuksensa myöhemmin, pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta sitä koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

6 ARTIKLA

Tallettajan tehtävät

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa kaikille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille:

- a. allekirjoituksista;
- b. ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen talletuksista;
- c. tämän pöytäkirjan 2 ja 5 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d. muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimista, ilmoituksista tai tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Roomassa, 4. päivänä marraskuuta 2000, yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.

Kolmastoista pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan yleissopimuksen kolmastoista pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa

Vilnassa, 3.V.2002

Tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet Euroopan neuvoston jäsenvaltiot

ovat vakuuttuneet siitä, että jokaisen oikeus elämään on demokraattisen yhteiskunnan perusarvo ja että kuolemanrangaistuksen poistaminen on olennaista tämän oikeuden suojaamiseksi ja jokaisen ihmisarvon täydeksi tunnustamiseksi;

toivovat vahvistavansa oikeutta elämään, joka on taattu Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi allekirjoitetulla yleissopimuksella (jäljempänä "yleissopimus");

ottavat huomioon, että yleissopimuksen Strasbourgissa 28. päivänä huhtikuuta 1983 allekirjoitettu kuudes pöytäkirja koskien kuolemanrangaistuksen poistamista ei sulje pois kuolemanrangaistusta sodan tai sen välittömän uhan aikana tehdyistä teoista;

ovat päättäneet ottaa lopullisen askeleen kuolemanrangaistuksen poistamiseksi kaikissa olosuhteissa,

ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

Kuolemanrangaistuksen poistaminen

Kuolemanrangaistus on poistettava. Ketään ei saa tuomita tällaiseen rangaistukseen eikä tällaista rangaistusta saa panna täytäntöön.

2 ARTIKLA

Kielto tehdä poikkeuksia

Tämän pöytäkirjan määräyksistä ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan nojalla.

3 ARTIKLA

Kielto tehdä varauksia

Tämän pöytäkirjan määräyksiin ei saa tehdä varauksia yleissopimuksen 57 artiklan nojalla.

4 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio voi tämän pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai sitä koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettaessaan täsmentää alueen tai alueet, joita pöytäkirja koskee.

2. Valtio voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoittamallaan selityksellä saattaa tämän pöytäkirjan koskemaan myös jotain muuta selityksessä määriteltyä aluetta. Pöytäkirja tulee voimaan kyseisen alueen osalta sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jolloin pääsihteerin on ottanut selityksen vastaan.

3. Kahden edellä olevan kappaleen mukaisesti tehty selitys voidaan peruuttaa tai muuttaa selityksessä määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitettavalla ilmoituksella. Peruutus tai muutos tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jolloin pääsihteerin on ottanut selityksen vastaan.

5 ARTIKLA

Suhde yleissopimukseen

Sopimusvaltioiden kesken tämän pöytäkirjan 1–4 artiklan määräyksiä pidetään yleissopimuksen lisäartikloina, ja kaikki yleissopimuksen määräykset ovat voimassa sen mukaisesti.

6 ARTIKLA

Allekirjoittaminen ja ratifiointi

Tämä pöytäkirja on avoimena allekirjoitusta varten yleissopimuksen allekirjoittaneille Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Euroopan neuvoston jäsenvaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa ratifioimatta ensin tai samalla yleissopimusta. Ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

7 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on 6 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostuvansa siihen, että pöytäkirja sitoo niitä.

2. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ilmaisevat suostumuksensa myöhemmin, pöytäkirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa, kun on kulunut kolme kuukautta sitä koskevan ratifioimis- tai hyväksymiskirjan talletuspäivästä.

8 ARTIKLA

Tallettajan tehtävät

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa neuvoston kaikille jäsenvaltioille:

- a. allekirjoituksista;
- b. ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen talletuksista;
- c. tämän pöytäkirjan 4 ja 7 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d. muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimista, ilmoituksista tai tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Vilnassa, 3. päivänä toukokuuta 2002, yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.

Kuudestoista pöytäkirja

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen kuudestoista pöytäkirja

Strasbourgissa, 2.X.2013

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja muut Roomassa 4. päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä "yleissopimus") allekirjoittaneet korkeat sopimuspuolet, jotka

ottavat huomioon yleissopimuksen määräykset ja erityisesti sen 19 artiklan, jolla perustetaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (jäljempänä "ihmisoikeustuomioistuin"),

katsovat, että laajentamalla ihmisoikeustuomioistuimen toimivaltaa antaa neuvoo-antavia lausuntoja parannetaan edelleen ihmisoikeustuomioistuimen ja kansallisten viranomaisten välistä vuorovaikutusta ja vahvistetaan siten yleissopimuksen täytäntöönpanoa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti,

ottavat huomioon Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen 28. päivänä kesäkuuta 2013 antaman lausunnon nro 285 (2013),

ovat sopineet seuraavasta:

1 ARTIKLA

1. Tämän pöytäkirjan 10 artiklan mukaisesti nimetyt korkean sopimuspuolen ylimmät tuomioistuimet voivat pyytää ihmisoikeustuomioistuinta antamaan neuvoa-antavia lausuntoja yleissopimuksessa tai sen pöytäkirjoissa määriteltyjen oikeuksien ja vapauksien tulkintaan tai soveltamiseen liittyvistä periaatekysymyksistä.

2. Neuvoa-antavaa lausuntoa pyytävä tuomioistuin voi pyytää lausuntoa ainoastaan käiteltävänä olevan asian yhteydessä.

3. Neuvoa-antavaa lausuntoa pyytävän tuomioistuimen on perusteltava pyyntönsä ja ilmoitettava asiaankuuluvat taustatiedot käsiteltävänä olevan asian oikeudellisista seikoista ja tosiseikoista.

2 ARTIKLA

1. Viidestä tuomarista koostuva ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston lautakunta päättää 1 artiklan huomioon ottaen, hyväksyykö se neuvoa-antavaa lausuntoa koskevan pyynnön. Lautakunnan on perusteltava päätöksensä evätä pyyntö.

2. Jos lautakunta hyväksyy pyynnön, ihmisoikeustuomioistuimen suuri jaosto antaa neuvoa-antavan lausunnon.

3. Edellisissä kohdissa tarkoitettuihin lautakuntaan ja suureen jaostoon kuuluu viran puolesta sen korkean sopimuspuolen suhteen valittu tuomari, jonka alaisuuteen neuvoa-antavaa lausuntoa pyytävä tuomioistuin kuuluu. Jos tällaista tuomaria ei ole tai jos kyseinen tuomari ei voi osallistua, tuomarin ominaisuudessa toimii henkilö, jonka ihmisoikeustuomioistuimen presidentti valitsee kyseisen sopimuspuolen etukäteen toimittamalta listalta.

3 ARTIKLA

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetulla ja sillä korkealla sopimuspuolella, jonka alaisuuteen neuvoa-antavaa lausuntoa pyytävä tuomioistuin kuuluu, on oikeus esittää kirjallisia huomioita ja osallistua suulliseen käsittelyyn. Ihmisoikeustuomioistuimen presidentti voi asianmukaisen oikeudenhoidon varmistamiseksi pyytää myös toista korkeaa sopimuspuolta tai henkilöä esittämään kirjallisia huomioita tai osallistumaan suulliseen käsittelyyn.

4 ARTIKLA

1. Neuvoa-antavat lausunnot on perusteltava.

2. Jos neuvoa-antava lausunto ei kokonaisuudessaan tai joiltakin osin edusta tuomarien yksimielistä mielipidettä, kenellä tahansa heistä on oikeus liittää siihen erillinen mielipiteensä.

3. Neuvoa-antavat lausunnot toimitetaan niitä pyytäneelle tuomioistuimelle ja sille korkealle sopimuspuolelle, jonka alaisuuteen kyseinen tuomioistuin kuuluu.

4. Neuvoa-antavat lausunnot julkaistaan.

5 ARTIKLA

Neuvoa-antavat lausunnot eivät ole sitovia.

6 ARTIKLA

Korkeiden sopimuspuolten kesken tämän pöytäkirjan 1–5 artiklan määräykset katsotaan yleissopimuksen lisäartikloiksi, ja kaikkia yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan tämän mukaisesti.

7 ARTIKLA

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten yleissopimuksen korkeille sopimuspuolille, jotka voivat ilmaista suostumuksensa tulla pöytäkirjan sitomiksi

- a. allekirjoittamalla pöytäkirjan ilman ratifioimis- tai hyväksymisvaraamaa; tai
- b. allekirjoittamalla pöytäkirjan ratifioimis- tai hyväksymisvaraamin, mitä seuraa ratifioiminen tai hyväksyminen.

2. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

8 ARTIKLA

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona kymmenen yleissopimuksen korkeaa sopimuspuolta on 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa tulla pöytäkirjan sitomaksi.

2. Sellaisen korkean sopimuspuolen osalta, joka ilmaisee myöhemmin suostumuksensa tulla pöytäkirjan sitomaksi, pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta päivästä, jona tämä korkeaa sopimuspuoli on 7 artiklan määräysten mukaisesti ilmaissut suostumuksensa tulla pöytäkirjan sitomaksi.

9 ARTIKLA

Tämän pöytäkirjan määräyksiin ei voida tehdä varaumia yleissopimuksen 57 artiklan mukaisesti.

10 ARTIKLA

Kukin yleissopimuksen korkea sopimuspuoli ilmoittaa pöytäkirjan allekirjoittaessaan tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä ne tuomioistuimet, jotka se nimeää tämän pöytäkirjan 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Tätä selitystä voidaan muuttaa milloin tahansa myöhemmin samalla tavoin.

11 ARTIKLA

Euroopan neuvoston pääsihteerin ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja muille yleissopimuksen korkeille sopimuspuolille

- a. allekirjoittamisista;
- b. ratifioimis- tai hyväksymiskirjojen tallettamisista;
- c. tämän pöytäkirjan 8 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä,
- d. 10 artiklan mukaisesti annetuista selityksistä; ja
- e. muista tähän pöytäkirjaan liittyvistä toimituksista, ilmoituksista tai selityksistä.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa 2. päivänä lokakuuta 2013 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin toimittama oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle ja muille yleissopimuksen korkeille sopimuspuolille.

Euroopan **Ihmisoikeussopimus**

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France
www.echr.coe.int